

Zadeva C-713/23

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

23. november 2023

Predložitevno sodišče:

Naczelny Sąd Administracyjny (Poljska)

Datum predložitvene odločbe:

8. november 2023

Tožeci stranki:

J.C.-T.

M.T.

Druga stranka postopka:

Wojewoda Mazowiecki

Predmet postopka v glavni stvari

Kasacijska pritožba v zvezi z zavrnitvijo prošnje, naj se v matični register države članice vpiše listina o sklenitvi zakonske zveze, ki sta jo istospolni osebi, ki sta državljanata te države, sklenili v drugi državi članici, katere državljan je ena od teh oseb.

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Neskladnost zavrnitve vpisa v matični register listine o sklenitvi zakonske zveze, ki sta jo v drugi državi članici sklenili istospolni osebi, s členoma 20(2)(a) in 21(1) PDEU – člen 267 Pogodbe o delovanju Evropske unije

Vprašanje za predhodno odločanje

Ali je treba določbe členov 20(2)(a) in 21(1) PDEU v povezavi s členoma 7 in 21(1) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah ter členom 2, točka 2, Direktive 2004/38/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EEC razlagati tako, da nasprotujejo temu, da lahko pristojni organi države članice, katere državljanstvo ima državljan Unije, ki je z drugim državljanom Unije (osebo istega spola) v eni od držav članic v skladu z zakonodajo te države sklenil zakonsko zvezo, zato, ker v pravu države gostiteljice možnost zakonske zveze istospolnih oseb ni določena, zavrnejo priznanje zadevne listine o sklenitvi zakonske zveze in njen prenos – s prepisom – v nacionalni matični register ter s tem tema osebama onemogočijo, da bi v tej državi prebivali s takim osebnim statusom in pod istim priimkom?

Navedene določbe mednarodnega prava

Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju: EKČP): členi 8(1), 12 in 14

Navedene določbe prava Unije

Pogodba o Evropski uniji – člen 6

Pogodba o delovanju Evropske unije – člen 20(1) in (2)(a) ter člen 21(1)

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina) – člen 7, člen 21(1) in člen 45

Direktiva 2004/38/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EEC – člen 2, točke od 1 do 3

Uredba (EU) 2016/1191 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. julija 2016 o spodbujanju prostega gibanja državljanov s poenostavitvijo zahtev za predložitev nekaterih javnih listin v Evropski uniji in o spremembi Uredbe (EU) št. 1024/2012 – člen 4

Navedene določbe nacionalnega prava

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (ustava Republike Poljske z dne 2. aprila 1997) – členi 18, 31 in 47

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (zakon z dne 25. februarja 1964 – zakonik o družini in skrbništvu) – člena 1(1) in 3

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (zakon z dne 17. novembra 1964 – zakonik o civilnem postopku) – člen 1138

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (zakon z dne 4. februarja 2011 o mednarodnem zasebnem pravu) – člen 7

Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (zakon z dne 28. novembra 2014 o matičnem registru) (v nadaljevanju: p.a.s.c.) – členi 3, 104(1), (2) in (5), 105(1) in 107, točka 3

Navedena sodna praksa Sodišča Evropske unije

Sodba Sodišča z dne 2. oktobra 2003, Garcia Avello, C-148/02, EU:C:2003:539 – točka 25

Sodba Sodišča z dne 14. oktobra 2008, Grunkin in Paul, C-353/06, EU:C:2008:559 – točka 16

Sodba Sodišča z dne 18. julija 2013, Prinz in Seeberger, C-523/11 in C-585/11, EU:C:2013:524 – točka 23

Sodba Sodišča z dne 2. junija 2016, Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401 – točka 32

Sodba Sodišča z dne 24. novembra 2016, Parris, C-443/15, EU:C:2016:897 – točka 59

Sodba Sodišča z dne 14. novembra 2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862 – točka 52

Sodba Sodišča z dne 5. junija 2018, Coman in drugi, C-673/16, EU:C:2018:385 – točke 32, 35 in 36

Sodba Sodišča z dne 14. decembra 2021, Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo”, C-490/20, EU:C:2021:1008 – točka 47

Posebej navedena sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP)

Sodba ESČP z dne 11. julija 2002 v zadevi Goodwin proti Veliki Britaniji, ECLI:CE:ECHR:2002:0711JUD002895795

Sodba ESČP z dne 24. junija 2010 v zadevi Schalk in Kopf proti Avstriji, ECLI:CE:ECHR:2010:0624JUD003014104

Sodba ESČP z dne 21. julija 2015 v zadevi Oliari proti Italiji, ECLI:CE:ECHR:2015:0721JUD001876611

Sodba ESČP z dne 17. januarja 2023 v zadevi Fedotova in drugi proti Rusiji, ECLI:CE:ECHR:2023:0117JUD004079210

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 Tožeči stranki v tej zadevi, oseba J.C.-T., ki ima dvojno – poljsko in nemško – državljanstvo, in oseba M.T., ki je poljski državljan, sta v Berlinu (Nemčija) sklenili zakonsko zvezo. Prvonavedena oseba je ob sklenitvi zakonske zveze kot drugi del svojega priimka privzel tudi priimek zakonca. Tudi na Poljskem je bil na podlagi vloge, ki jo je vložil, z odločbo vodje Urząd Stanu Cywilnego m.st. Warszawy (matični urad glavnega mesta Varšava), v katerem sta bila za obe tožeči stranki izdana tudi izpiska iz matičnega registra o rojstvu, njegov priimek spremenjen tako, da mu je bil dodan drugi del. Tožeči stranki, ki trenutno prebivata v Nemčiji, se nameravata preseliti na Poljsko in tam prebivati, vendar želita to izvesti z osebnim statusom, ki izhaja iz sklenitve zakonske zveze, in pod priimkoma, privzetima ob njeni sklenitvi.
- 2 Tožeči stranki sta pri vodji navedenega urada vložili prošnjo za prepis listine o sklenitvi zakonske zveze, izdane v tujini, v poljski matični register. Vodja navedenega urada je izdal odločbo, s katero je podlagi člena 107 p.a.s.c. vpis te listine o sklenitvi zakonske zveze v matični register zavrnil z obrazložitvijo, da poljsko pravo ne določa istospolnih zakonskih zvez, zaradi česar bi bil prepis te listine v matični register v nasprotju s temeljnimi načeli pravnega reda Republike Poljske.
- 3 Tožeči stranki sta zoper navedeno odločbo vložili pritožbo pri Wojewoda Mazowiecki (vojvoda pokrajine Mazovija), ki je z odločbo potrdil odločbo vodje navedenega urada. Vojvoda je poleg tega ugotovil, da sta si oblika nemškega vzorca listine o sklenitvi zakonske zveze in oblika poljske ustreznice te listine v nasprotju, saj bi se morali zato, ker bi bilo treba pri izvedbi prepisa v matični register vnesti imeni in priimke dveh moških, podatki enega od njiju vpisati v rubriko „ženska“. Na Poljskem lahko zakonsko zvezo skleneta le ženska in moški, zato v matični register dveh moških ni dopustno vpisati kot zakonca, in sicer ne glede na to, kako so v vzorcu listine označene posamezne rubrike.

- 4 Tožeči stranki sta zoper zavrnitveno odločbo vložili tožbo pri Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie (upravno sodišče vojvodstva v Varšavi; v nadaljevanju: WSA), s katero sta zahtevali razveljavitev izdanih odločb o zavrnitvi prepisa listine o sklenitvi zakonske zveze, izdane v tujini, v matični register.
- 5 WSA je v sodbi tožbo zavrnilo in ugotovilo, da je trditev tožečih strank, da obveznost varstva zakonske zveze kot zveze med žensko in moškim, določena v členu 18 poljske ustave, ne pomeni prepovedi vpisa v matični register istospolne zakonske zveze, sklenjene v tujini, napačna. WSA je navedlo, da je ves sistem nacionalnega prava skladna celota in da pri razlagi določb ustave v kontekstu pogoja, ki izhajajo iz temeljnih načel pravnega reda, ni mogoče spregledati ureditve, določene v podrejenem pravnem aktu. V skladu s členom 1(1) zakonika o družini in skrbništvu pa zveza oseb istega spola ne more biti zakonska zveza, saj je ta v njem opredeljena le kot zveza med žensko in moškim. Privzetje stališča tožečih strank bi pomenilo priznanje istospolnih zakonskih zvez v nacionalnem javnem redu, česar pa ustava in zakoni ne določajo. Učinki prepisa listine o sklenitvi istospolne zakonske zveze, izdane v tujini, v matični register, bi bili zato v nasprotju s temeljnimi načeli poljskega pravnega reda. WSA je prav tako ugotovilo, da z zavrnitvijo prepisa v matični register nista bila kršena člena 8 in 14 EKČP v povezavi s členom 12 EKČP in člen 21(1) PDEU, saj se spor, ki je nastal, nanaša na vprašanje osebnega statusa, ki ni povezan s pravico do prostega gibanja in prebivanja v državi članici.
- 6 Tožeči stranki sta zoper sodbo WSA pri Naczelny Sąd Administracyjny (vrhovno upravno sodišče; v nadaljevanju: NSA) vložili kasacijsko pritožbo.

Kratka obrazložitev predloga

- 7 V skladu s členom 104(2) p.a.s.c. gre pri prepisu dokumenta o matičnem dejstvu, izdanega v tujini, za zvest in dobeseden prenos vsebine tega dokumenta v poljski matični register, tako z jezikovnega kot formalnega vidika, brez vsakršnega poseganja v zapis imen in priimkov oseb, navedenih v tuji listini. V členu 105(1) p.a.s.c. je prepis opredeljen kot vsebinsko-tehnično dejanje, pri čemer se v vpis matičnega dejstva vnese zaznamba, da gre za prepis. Neposredni pravni učinek prepisa je ustvaritev poljskega vpisa matičnega dejstva, ki je „ločen“ od prvotnega vpisa, s katerim je bilo evidentirano to dejstvo, in ki ima enako dokazno moč kot vpis matičnega dejstva, ki se na Poljskem ustvari na podlagi ugotovitve nastanka pravnega dogodka. V skladu s členom 107(3) p.a.s.c. vodja matičnega urada prepis zavrne, če bi bil prepis v nasprotju s temeljnimi načeli pravnega reda Republike Poljske. Tudi na podlagi člena 7 zakona o mednarodnem pravu se tuje pravo ne uporabi, če bi imela ta uporaba posledice, ki so v nasprotju s temeljnimi načeli pravnega reda Republike Poljske.
- 8 Čeprav se zadeva nanaša na prepis, so se NSA v zvezi z izjavo tožečih strank, da se želita z osebnim statusom, ki izhajajo iz zakonske zveze, ki sta jo sklenili v

Nemčiji, in pod priimki, ki sta jih privzeli po njeni sklenitvi, preseliti na Poljsko (država članica gostiteljica, ki ne priznava istospolnih zakonskih zvez) in tam prebivati, porodili dvomi o razlagi členov 20(2)(a) in 21(1) PDEU, ki določata pravico državljanov Unije do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju države članice, ob upoštevanju temeljnih pravic, zlasti teh, ki izhajajo iz Listine, kakršni sta pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja (člen 7 Listine) in prepoved vsakršne diskriminacije, zlasti na podlagi spolne usmerjenosti (člen 21(1) Listine).

- 9 NSA opozarja na sodno prakso Sodišča, v kateri je poudarjeno, da spadajo vprašanja osebnega statusa in s tem povezana pravila o zakonski zvezi na področje, ki je v pristojnosti držav članic, in da pravo Unije v to pristojnost ne posega (sodbi Garcia Avello, točka 25, ter Grunkin in Paul, C-353/06, točka 16). Države članice se prosto odločijo, ali bodo omogočile zakonsko zvezo za osebe istega spola (sodba Parris, C-443/15, točka 59), vendar morajo pri izvrševanju te pristojnosti spoštovati pravo Unije in torej tudi pravico do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic (sodba Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, točka 32).
- 10 Poleg tega imajo v skladu s sodno prakso Sodišča državljani držav članic tudi pravico do običajnega družinskega življenja v državi članici gostiteljici in po vrnitvi v državo članico, katere državljani so, tudi v tej državi, tako da imajo pravico, da so tam ob njih prisotni člani njihove družine (sodbi Coman in drugi, točka 32, in Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo“, točka 47).
- 11 V kontekstu člena 2, točka 2, Direktive 2004/38 – v katerem je določena opredelitev pojma „družinski član“, s katerim je zajet zlasti zakonec, pri čemer je pojem „zakonec“ v smislu te direktive spolno nevtralen in lahko zajema tudi zakonca zadevnega državljanca Unije, ki je istega spola – se država članica ne more sklicevati na svojo nacionalno zakonodajo, da bi nasprotovala temu, da na svojem ozemlju prizna zakonsko zvezo, ki jo je državljan Unije sklenil z drugo osebo istega spola v drugi državi članici na podlagi njenega prava (sodba Coman in drugi, C-673/16, točki 35 in 36).
- 12 To, da v nacionalni zakonodaji ni določb o možnosti registracije take zveze ali prepisa listine o njeni sklenitvi v matični register, torej ne pomeni, da ni obveznosti priznanja nekaterih posebnih učinkov sklenitve take zveze v državi članici gostiteljici. Državljan Unije, ki je izvrševal svobodo gibanja in prebivanja v državi članici, ki ni njegova država članica izvora, se lahko na vse pravice, povezane s tem statusom, sklicuje tudi v razmerju do svoje države članice izvora (sodba Prinz in Seeberger, točka 23). S členom 21(1) PDEU je državljanom držav članic pravica do običajnega družinskega življenja priznana tako v državi članici gostiteljici kot v državi članici, katere državljani so, pri čemer zajema ta pravica tudi prisotnost članov njihove družine (sodba Lounes, točka 52).
- 13 NSA prav tako opozarja, da je normativna vsebina členov 7 in 21(1) Listine v bistvu enaka ureditvi iz členov 8(1) in 14 EKČP. ESČP je v svoji sodni praksi

navedeni določbi razlagalo ob upoštevanju člena 12 EKČP; NSA pa opaza, da je v zadnjih 20 letih ta sodna praksa, kar zadeva presojo nacionalnih predpisov o pravnem priznavanju istospolnih partnerskih zvez, evolvirala.

- 14 V zadevi Goodwin je ESČP tako presodilo, da pojmov, ki so v členu 12 EKČP uporabljeni v zvezi s pravico moškega in ženske do sklenitve zakonske zveze, ni več mogoče razumeti kot pojmov, s katerim je spol določen zgolj na podlagi bioloških meril. V zadevi Schalk in Kopf je ESČP menilo, da bi bilo treba pravno priznati razmerje partnerjev, ki lahko kot družina uživata varstvo iz člena 8 EKČP, čeprav je opozorilo, da imajo države pogodbenice Konvencije na tem področju do uvedbe ustrezne pravne ureditve določeno polje proste presoje. ESČP je v zadevi Oliari ugotovilo, da je mogoče določbo iz člena 8 EKČP razumeti tako, da imajo države pogodbenice Konvencije na njeni podlagi pozitivno obveznost urediti pravni status istospolnih partnerskih zvez, da se jih prizna in zaščiti.
- 15 ESČP je v zadevi Fedotova člen 8 EKČP prvič razlagalo tako, da morajo države pogodbenice Konvencije institucionalno urediti istospolne partnerske zveze ter jih tako ustrezno priznati in zaščititi. Po mnenju ESČP zasebnega življenja ni mogoče razlagati le kot pravice do zasebnosti, temveč tudi kot pravico do navezovanja in razvijanja odnosov z drugimi ljudmi, pri čemer z varstvom tradicionalnega modela družine ni mogoče upravičiti neobstoja kakršne koli oblike pravnega priznanja in varstva pravic istospolnih partnerjev. ESČP je državam priznalo določeno polje proste presoje, da obliko registracije takih partnerskih zvez določijo ob upoštevanju družbenih razmer, pri čemer pa je zahtevalo, da mora zakonska ureditev vključevati vsaj določitev partnerske ali drugovrstne zveze.
- 16 NSA se nagiba k mnenju, da je treba upoštevne določbe PDEU razlagati tako, da nasprotujejo zavrnitvi prepisa listine o sklenitvi zakonske zveze, izdane v tujini, v nacionalne matične registre, ker v takem primeru država gostiteljica ne bi spoštovala pravice do družinskega življenja državljanov Unije z osebnim statusom, ki so ga v eni od držav članic pridobili po sklenitvi zakonske zveze v skladu z zakonodajo te države, in ker bi taka zavrnitev obenem pomenila diskriminacijo na podlagi spola in spolne usmerjenosti, zaradi česar te osebe ne bi mogle v celoti uveljavljati pravice do gibanja in prebivanja v tej državi. V pravu Unije se zakonca ali partnerja, s katerim je državljan Unije sklenil registrirano partnersko zvezo, kot družinskega člana ne razlikuje glede na spol, zato je ta pojem spolno nevtralen.
- 17 Nacionalna ureditev osebnega statusa, vključno z zakonsko zvezo, je v pristojnosti držav članic; vendar bi morale te to pristojnost izvajati v skladu s pravom Unije, torej tudi v skladu s pravico do prostega gibanja. Z nacionalno zakonodajo se ne sme posegati v „skupne vrednote“ (uvodna izjava preambule k Listini) in torej v temeljne pravice vsakega državljana Unije.
- 18 Po drugi strani pa je navedene določbe PDEU mogoče razlagati tudi tako, da ne nasprotujejo sporni zavrnitvi. To, da se prepis zavrne z utemeljitvijo, da država članica gostiteljica zakonsko zvezo priznava izključno kot zvezo med žensko in

moškim, namreč ne pomeni tega, da je državljanom Unije v tej državi članici pravica do prostega gibanja in prebivanja odvzeta, ampak zgolj to, da se jo lahko uveljavlja ob upoštevanju nacionalnega prava te države, v katerem istospolne partnerske zveze niso priznane. Unija spoštuje „raznolikost kultur in tradicij evropskih narodov“ (uvodna izjava preambule k Listini).

- 19 NSA bo po prejetju odgovora na vprašanje za predhodno odločanje preučilo, ali to, da v nacionalni zakonodaji ni določb, na podlagi katerih bi bila mogoča registracija istospolnih partnerskih zvez, pomeni izključitev obveznosti priznanja nekaterih učinkov sklenitve take zveze.

DELOVNI DOKUMENT